

Komentaras

2014 05 23

Receptas tvariam Lietuvos augimui

Laisvos rinkos principais grįsta Lietuvos ekonomikos istorijos atkarpa leidžia teigti, kad jos ūkio raida pasižymi lankstumu ir sugebėjimu prisitaikyti į besikeičiančią aplinką. Tačiau akivaizdu, kad siekiant tapti lygiaverčiu žaidėju tarptautinėje konkurencinėje kovoje, dar yra ką nuveikti. Aukštųjų technologijų dalis visame šalies eksporte Lietuvoje yra viena žemiausių Europoje (5,8 proc. 2012 metais). Lietuva pagal šį rodiklį atsilieka nuo Latvijos ir ypač nuo Estijos – šios valstybės aukštųjų technologijų dalis visame eksporte yra net 14,1 proc. Lietuva taip pat atsilieka ir pagal tiesiogines užsienio investicijas (TUI) tenkančias vienam gyventojui. Latvija pagal šį santykinį rodiklį Lietuvą lenkia 37 proc., o Estija – beveik tris kartus. Tai iš dalies paaiškina ir tai, kodėl vidutinis atlyginimas Lietuvoje yra žemesnis nei kitose Baltijos šalyse.

Vertinant Lietuvos konkurencingumą, dažnai dėmesys kreipiamas būtent į darbo kaštus. Nuo 2009 metų darbo našumas išaugo 25 proc., tuo tarpu realus vidutinis atlyginamas liko tokia pat lygmenyje. Krizė privertė įmones „veržtis diržus“, efektyvinti veiklą ir siekti aukštesnio konkurencingumo. Tai pavyko, ir didėjantis eksportas buvo kertinis veiksnys ekonominiam atsigavimui. Tačiau tai buvo daroma ne investuojant į efektyvesnes gamybos priemones, o karpant su darbo santykiais susijusius kaštus.

Tačiau dabartinis augimo modelis, kuris kuria gana žemą pridėtinę vertę ir remiasi pigesne darbo jėga, stringa susidurdamas su rimtais sunkumais. Pagrindinė problema - darbo jėgos trūkumas. Ne paslaptis, kad žmonės, priversti dirbti už žemą atlyginimą, pasirenka alternatyvą emigruoti ir ieškoti geriau apmokamo darbo kitose ES šalyse. Lietuvos darbdaviai pritraukdami darbuotojus konkuruoja ne tik vidaus rinkoje, bet ir su kitų ES šalių kompanijomis.

Pasaulio ekonominis forumas (PEF) savo kasmetiniame Pasaulio konkurencingumo pranešime suskirsto šalis į tris išsivystymo stadijas. Pirmoje stadijoje šalys telkia dėmesį į gamybos veiksnį, antroje - veiklos efektyvumą, o trečioje – inovacijas. Pagal šį skirstymą, Lietuva patenka į šalių grupę pereinamojoje stadijoje tarp antro ir trečio išsivystymo lygio. PEF duoda nemažai patarimų, kuria kryptimi dirbi ir kaip tvarkytis, kad taptume konkurencingesne valstybe.

Lietuvai belieka judėti į PEF minimą trečiąją ekonominio modelio stadiją – siekti kurti aukštesnės pridėtinės vertės produktus, tobulinti švietimo sistemą, skatinti mokslą ir inovacijas. Švietimo sistema turi būti arčiau darbo rinkos, glaudžiau bendradarbiauti su verslu ir ruošti paklausius kadrus. Tokia kryptis Lietuvai nėra pasirinkimas, o būtinybė.

Džiugu tai, kad Lietuvos ekonominis modelis jau pamažu keičiasi. Pirmaujančios įmonės pačios investuoja į darbuotojų parengimą. Į Lietuvą ateinantys nauji investuotojai renkasi Lietuvą ne (vien) dėl pigesnių darbo kaštų, bet dėl kvalifikacijų, išsilavinimo, ir darbo kultūros. Tarp „Investuok Lietuvoje“ sėkmės projektų yra ir paslaugų centrai, mokslo ir inovacijų kompanijos, pažangios gamybos įmonės. Per paskutinius dešimt metų Lietuvos realusis BVP vienam gyventojui išaugo 60 proc., ir tai yra geriausias rezultatas tarp visų ES šalių. Taigi pagal kuriamą produktą vejamės išsivysčiusias Europos Sąjungos nares.

Donatas Brazdžius

Vyresnysis analitikas

Tel. 8 5 2393402

Ekonominių tyrimų departamentas | Rinkų tarnyba